

Introduction

The Silesian Foothills is the area that stands out in terms of the species richness of vascular plants. This is mainly due to the diversity of geological base and location on the foreland of the Silesian and Little Beskids. In addition, in its western part, the Silesian Foothills reaches the Moravian Gate – a pass between the Sudetes and the Carpathians, which is an important migration corridor for plants and animals from southern Europe (PAWŁOWSKA 1972; KIEDRZYŃSKI, JAKUBOWSKA-GABARA 2014).

The Silesian Foothills was a testing ground for countless scientific works. They dealt with all aspects of the area, from ethnography and linguistics (e.g. BASARA 1973; DOLATOWSKI 2015), to geology (i.a. BURTAŃOWNA et al. 1937; OSZCZYPKO 2006; SZYDŁO 2005), zoology (i.a. BIELAWSKI, RAMIK 1972; PAŚNIK 1998; DORDA 2006; MYŚLAJEK et al. 2013) and finally – botany (ROSTAŃSKI, BERNACKI 1996 and works cit. therein) and ecology (ZARZYCKI et al. 2015). In articles about the Silesian Foothills, the said research fields often overlap; this is due to the fact that it is impossible to reason properly about the nature of this area without taking into account that complicated natural conditions translate into its uniqueness.

The author of the first comprehensive floristic work related to the discussed area was KOLBENHEYER (1862). The author of the first phytosociological work in the area of the Silesian Foothills was KOZŁOWSKA (1936). In later years, a number of works on the diversity of vegetation in the discussed area

Wstęp

Pogórze Śląskie jest obszarem wyróżniającym się pod względem bogactwa gatunkowego roślin naczyniowych. Ma to związek przede wszystkim ze zróżnicowanym podłożem geologicznym i położeniem na przedpolu Beskidu Śląskiego i Małego. Oprócz tego, w swojej zachodniej części Pogórze Śląskie sięga Bramy Morawskiej – obniżenia między Sudetami i Karpatami, które jest ważnym korytarzem migracyjnym dla roślin i zwierząt z południa Europy (PAWŁOWSKA 1972; KIEDRZYŃSKI, JAKUBOWSKA-GABARA 2014).

Pogórze Śląskie stanowiło poligon badawczy dla wielu specjalistów, którzy wyniki swych badań opublikowali w licznych pracach naukowych. Traktowały one o różnych aspektach tego obszaru, od etnografii i językoznawstwa (np. BASARA 1973; DOLATOWSKI 2015), po geologię (m.in. BURTAŃOWNA et al. 1937; OSZCZYPKO 2006; SZYDŁO 2005), zoologię (m.in. BIELAWSKI, RAMIK 1972; PAŚNIK 1998; DORDA 2006; MYŚLAJEK et al. 2013) i wreszcie – botanikę (ROSTAŃSKI, BERNACKI 1996 i cyt. tam lit.) oraz ekologię (ZARZYCKI et al. 2015). W artykułach dotyczących Pogórza Śląskiego często dziedziny te się przenikały, co wynika z faktu, że nie da się poprawnie wnioskować na temat przyrody tego obszaru bez uwzględnienia skomplikowanych uwarunkowań przyrodniczych przekładających się na jej wyjątkowość.

Autorem pierwszej kompleksowej pracy florystycznej dotyczącej omawianego obszaru był KOLBENHEYER (1862). Z kolei autorką

were created, mainly unpublished – theses and projects of protected areas (ZBOREK 1976; BERNACKI 1984; PŁASZCZYK-WILCZEK 1990; CELIŃSKI et al. 1994; WILCZEK et al. 1996; KOMĘDERA 1997; HOLEKSA et al. 1998; BECZAŁA 2001; BRZUSTEWICZ 2006; BREGIN 2007; NEJFELD et al. 2010; GRAJCAREK 2012) as well as in the form of published works (CELIŃSKI, CZYŁOK 1996; WIKA et al. 1996; DORDA, KUŚKA 1997, 1998; BERNACKI et al. 1998; WILCZEK, SIERKA 2002; WILCZEK, ORCZEWSKA 2003; CZYŁOK, RAHMONOV 2009; WILCZEK, MAŚKA 2010; BECZAŁA, HENEL 2014; WILCZEK, ZARZYCKI 2013, 2014, 2015; WIKA et al. 2014; MIJAL 2015).

Although the history of botanical research in the area of the Silesian Foothills dates back to the 19th century, they focused almost exclusively on the Cieszyn Foothills – the western part of the discussed area. This is justified because, due to its geographical location and geological substrate (limestones, teschenites), it is one of the most botanically interesting and rich areas in the country (PAWŁOWSKI 1977). At the same time, the remaining part of the Silesian Foothills – most of its area – was the object of only occasional research works from the fields of botany or ecology.

Works on vegetation in the Silesian Foothills usually discuss one or few types of vegetation (CELIŃSKI, CZYŁOK 1996; CZYŁOK, RAHMONOV 2009; MIJAL 2015) or focus on a small area (ZBOREK 1976; BERNACKI 1984; WILCZEK et al. 1996; HOLEKSA et al. 1998; BECZAŁA 2001; WILCZEK, SIERKA 2002; WILCZEK, ORCZEWSKA 2003; BREGIN 2007; NEJFELD et al. 2010; WILCZEK, MAŚKA 2010; GRAJCAREK 2012; WILCZEK, ZARZYCKI 2013, 2014; WILCZEK et al. 2014). Part of published works is a popular science (DORDA, KUŚKA 1997, 1998; BERNACKI et al. 1998; CHWASTEK 2011; BECZAŁA, HENEL 2014; STAWOWCZYK, ZIELIŃSKI 2014). Comprehensive works cover only some parts of the Silesian Foothills – the Cieszyn Foothills (KOZŁOWSKA 1936), the area between Vistula and Biała (KOMĘDERA 1997), and the

pierwszej pracy fitosocjologicznej z obszaru Pogórza Śląskiego była KOZŁOWSKA (1936). W późniejszych latach powstało wiele prac dotyczących zróżnicowania roślinności omawianego obszaru, zarówno niepublikowanych – głównie prace dyplomowe i projekty obszarów chronionych (ZBOREK 1976; BERNACKI 1984; PŁASZCZYK-WILCZEK 1990; CELIŃSKI et al. 1994; WILCZEK et al. 1996; KOMĘDERA 1997; HOLEKSA et al. 1998; BECZAŁA 2001; BRZUSTEWICZ 2006; BREGIN 2007; NEJFELD et al. 2010; GRAJCAREK 2012) – jak i publikowanych (CELIŃSKI, CZYŁOK 1996; WIKA et al. 1996; DORDA, KUŚKA 1997, 1998; BERNACKI et al. 1998; WILCZEK, SIERKA 2002; WILCZEK, ORCZEWSKA 2003; CZYŁOK, RAHMONOV 2009; WILCZEK, MAŚKA 2010; BECZAŁA, HENEL 2014; WILCZEK, ZARZYCKI 2013, 2014, 2015; WIKA et al. 2014; MIJAL 2015).

Choć historia badań botanicznych na obszarze Pogórza Śląskiego sięga XIX wieku, to skupiały się one niemal wyłącznie na Pogórzu Cieszyńskim, czyli zachodniej części omawianego terenu. Jest to uzasadnione, ponieważ ze względu na położenie i podłoże geologiczne (wapienie, cieszynity) należy do najciekawszych i najbogatszych florystycznie obszarów kraju (PAWŁOWSKI 1977). Jednocześnie pozostała część Pogórza Śląskiego – pod względem powierzchni jego większość – była obiektem jedynie sporadycznych prac badawczych o charakterze botanicznym i ekologicznym.

Prace dotyczące roślinności Pogórza Śląskiego zwykle omawiają jeden lub kilka typów roślinności (CELIŃSKI, CZYŁOK 1996; CZYŁOK, RAHMONOV 2009; MIJAL 2015) lub skupiają się na niewielkim obszarze (ZBOREK 1976; BERNACKI 1984; WILCZEK et al. 1996; HOLEKSA et al. 1998; BECZAŁA 2001; WILCZEK, SIERKA 2002; WILCZEK, ORCZEWSKA 2003; BREGIN 2007; NEJFELD et al. 2010; WILCZEK, MAŚKA 2010; GRAJCAREK 2012; WILCZEK, ZARZYCKI 2013, 2014; WILCZEK et al. 2014). Część opublikowanych prac ma charakter popularnonaukowy (DORDA, KUŚKA 1997, 1998; BERNACKI et al. 1998;

area between Biała and Soła (PŁASZCZYK-WILCZEK 1990; WIKĄ et al. 1996). Therefore there is no complete, available and current study of forest vegetation in all the Silesian Foothills.

Our work presents the diversity of forest communities in the Silesian Foothills, and basic factors having a decisive impact on their phytocoenotic diversity.

CHWASTEK 2011; BECZAŁA, HENEL 2014; STAWOWCZYK, ZIELIŃSKI 2014). Prace kompleksowe obejmują swym zasięgiem tylko niektóre części Pogórza Śląskiego – Pogórze Cieszyńskie (KOZŁOWSKA 1936), obszar między Wisłą a Białą (KOMĘDERA 1997), obszar między Białą a Sołą (PŁASZCZYK-WILCZEK 1990; WIKĄ et al. 1996).

W związku z powyższym brak jest kompleksowego, dostępnego i aktualnego opracowania roślinności leśnej Pogórza Śląskiego.

Niniejsze opracowanie przedstawia zróżnicowanie zbiorowisk leśnych Pogórza Śląskiego wraz ze wskazaniem podstawowych czynników mających decydujący wpływ na ich różnorodność fitocenotyczną.